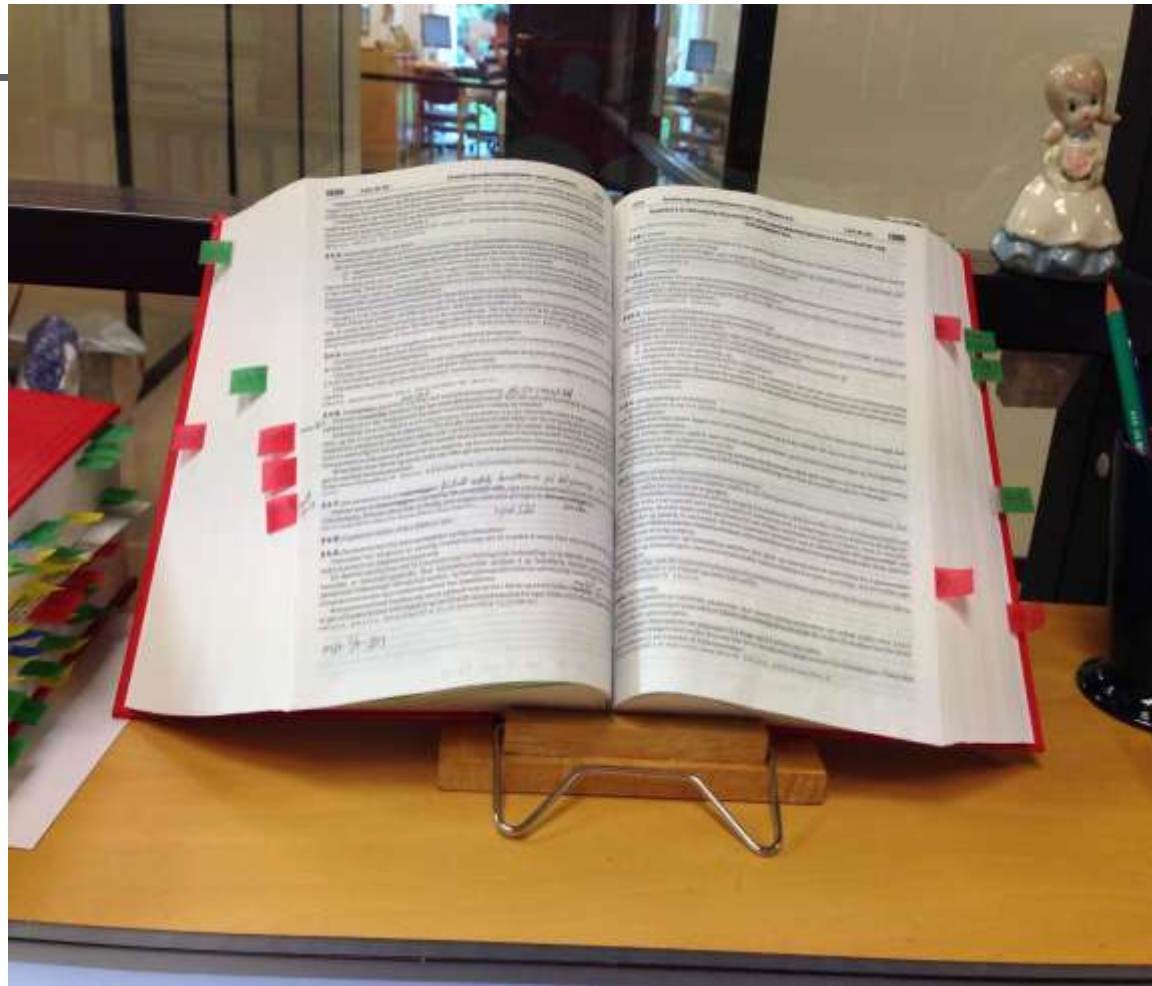

PÅRØRENDE KURS

Kjersti Harnes, jurist

Temaer

- Pårørende
- Rettigheter innen helse/omsorg
- Samtykkereglene
- Klageregler
- Litt om verge/fremtidsfullmakt
- Kjekt å vite

PÅRØRENDE BLIR SYKE AV Å HJELPE SYKE

- “Vi - de pårørende” - regjeringens pårørendestrategi 2021-2025
- Pårørende: 800.000 i Norge som nedlegger 140.000 ulønnede årsverk, profesjonelle årsverk 144.000
- 63% sier at de har fått svekket helse og er konstant på vakt, søvnproblemer

Informasjon - pårørende

- “Pårørendeveilederen” - Helsedirektoratet oppdatert 2019
- Pårørende avtale
- “Vi - de pårørende - handlingsplan 2021-2025” I-1191B (des.2020)
- Pårørendeskoler
- Pårørendealliansen - landsomfattende organisasjon
- OBS: I Koronakommisjonen ble ikke pårørende til demente nevnt med et ord

Hvem er pårørende i juridisk sammenheng

- Skille mellom nærmeste pårørende og andre
- Nærmeste pårørende er den som pasient/bruker oppgir
- Dersom pasient/bruker ikke er i stand til å oppgi, skal nærmeste pårørende være den som i størst utstrekning har varig og løpende kontakt (pbrl § 1-3 b),
- Likevel med utgangspunkt i følgende rekkefølge: ektefelle, reg.partner, samboer, myndige barn, søsken, eller verge

RETTIGHETER

- Hva er en rettighet - absolutt/betinget
- Hvem har rettigheter; pasient/bruker, pårørende, verge, andre
- Statlige rettigheter gjennom Nav-systemet
- Kommunale rettigheter, lovpålagte og ikke-lovpålagte
- Spesialisthelse rettigheter

Rettigheter - generelt

- Økt rettsliggjøring av helse-og omsorgssektoren med dertil rettigheter for pasienter/brukere/pårørende/verge
- Avhengig av pårørendes tilgang og kunnskap om rettighetene
- Avhengig av helsepersonells kunnskap og vilje
- Avhengig av tilgang til informasjon og kommunikasjon
- Helsepersonelloven speiler pasient- og brukerrettighetsloven (plikt vs rettighet)

Viktige lover og forskrifter

- Pasient- og brukerrettighetsloven (pbrl)
- Kommunal helse- og omsorgstjenestelov (hol)
- Spesialisthelsetjenesteloven (sphi)
- Sykehjemsforskrift, Covid-forskriften
- Kvalitetsforskrift
- Verdighetsforskriften ("kjærlighetsgarantien")
- Prioriteringsforskriftene sykehus
- Pakkeforløp

Noen juridiske begreper

- Informert samtykkekompetanse – den evnen en person har til å ta valg og skjønne konsekvenser ut fra tilrettelagt informasjon
For eksempel: samtykke til helsehjelp eller andre helse/omsorgstjenester
- Rettslig handleevne – den evnen en person har til å binde seg ved disposisjoner

Rettsikkerhetsprinsipper

- Legalitetsprinsippet (inngripen krever hjemmel)
- Saklighetsprinsippet
- Forutberegnelighet
- Likebehandling
- Kontradiksjon
- Utredningsprinsippet

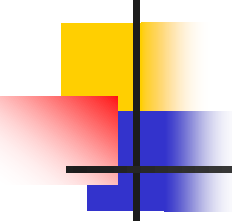
Trygderettigheter /NAV

- Grunnstønad – folketrygdloven § 6-3
(drift av transportmidler, teksttelefon, førerhund, fordyret kosthold, slitasje klær med mer)
- Hjelpestønad – folketrygdloven § 6-4
Ved privat pleieforhold over 22 timer/uke
- Pleiepenger – ftrl § 9-13
- Omsorgspoeng opptil 3,5 poeng – ftrl § 3-16
- Offentlig tannhelsehjelp,
tannhelsetjenesteloven § 1-3 c og ftrl § 5-6

Rettigheter informasjon mm

- Pbrl § 3-2: Rett til medvirkning ved gjennomføring av helsehjelpen
- § 3-2: Rett til informasjon som er tilpasset pasienten
- § 3-3: Informasjon til nærmeste pårørende
- § 5-1: Rett til innsyn i journal

Nærmeste pårørendes rettigheter (utdrag) pbrl

- Hvis pasient/bruker åpenbart ikke kan ivareta sine interesser, har nærmeste pårørende krav på informasjon (§ 3-3,2)
- Rett til medvirkning (§ 3-1,3) der pasient ikke har samtykkekompetanse
- Rett til journalinnsyn pbrl § 5-1, (med begrensninger)
- Rett til å klage på vegne av pasient/bruker (§7-2)
- Samtykkeavgjørelse skal legges frem for nærmeste pårørende, og det skal dokumenteres hva denne har ment

Regler om samtykke til helsehjelp – kap 4

- Hovedregel: Helsehjelp kan bare gis med pasientens samtykke pbrl § 4-1 (unntak krever lovhjemmel, for eksempel kap.4A, hpl § 7, nødrett strl § 17)
- Krav til gyldig samtykke
 - Være avgitt av riktig person, skjønne konsekvenser av valg, uttrykke valg, resonnere, samtykke til noe som er lovlig, og prosessen må foregå korrekt (FARV)
 - Samtykkekompetansen kan bortfalle der pasient åpenbart ikke ikke forstår hva samtykket gjelder

Hjelpemiddel - FARV

- For å kunne avgjøre om en person har beslutningskompetanse, tenk på FARV:
- F = forstå
- A = anerkjenne
- R = resonnere
- V = velge - altså det å kunne velge
- OG: Det er helsepersonell som yter som avgjør dette

Helsehjelp kan bare gis med samtykke - Hvem avgjør samtykkekompetanse

- Pbrl § 4-3,3 ledd: Den som yter helsehjelp (dvs helsepersonell)
- Avgjørelsen er diagnostisk, undergitt helsefaglig kontroll – ikke juridisk
- Avgjørelsen skal journalføres, jf journalforskriften med kopi til pårørende, og pårørende skal høres og det skal dokumenteres hva denne mener

Pasient- og brukerrettighetsloven kap 4A – helsehjelp til pasienter uten samtykkekompetanse og som motsetter seg hjelpen

- I kraft 1.1.2009
- Utgangspunkt for anvendelse er at pasienten i størst mulig grad skal motta den helsehjelp som de antas å ville ha takket ja til, dersom de var samtykkekompetente
- Formål: å yte nødvendig helsehjelp for å hindre vesentlig helseskade (før akutt hjelp da kan hpl § 7 anvendes)
- Å forebygge og begrense bruken av tvang
- Hvilke pasienter:
 - over 16 år (helserettslig myndighetsalder)
 - uten samtykkekompetanse
 - som motsetter seg somatisk helsehjelp

Rett til kommunale tjenester

- Skille mellom lovpålagt/ikke lovpålagt
- Kommunen har et "sørge-for-ansvar"
- Rett til tjenester i pbrl § 2-1a, annet ledd "rett til nødvendige helse - og omsorgstjenester" - kommunen
- Samme vilkår i pbrl § 2-1b for spes.helsetj.
- Alle tjenester skal være forsvarlig - men ikke krav om optimalitet
- Forsvarlighetskrav - både individuelt og for virksomheten

Hva betyr "nødvendig"

- Ikke presisert i lovverket
- En rettslig standard, som betyr krav på nødvendig hjelp med forsvarlig (ikke optimal) standard basert på helse/sosialfaglig vurdering ut fra søkers behov
- Hvem bestemmer: Kommunen
- En minstestandard kommunen ikke kan gå under, ref Fusadommen Rt 1990/874
- I spes.helsetjenesten: Prioriteringsveiledere

Mer om de kommunale tjenestene

- Hvilke tjenester er dette:
- Helsetjenester i hjemmet (hjemmesykepl)
- Praktisk bistand (hjemmehjelp)
- Avlastningstiltak og omsorgsstønad for de med særlig tyngende omsorgsarbeid og veiledning/opplæring (hol § 3-6)
- Støttekontakt
- Dagopphold for demente (ny 1.1.2020)
- BPA
- Trygghetsalarm (med og uten betaling)
- Økonomisk sosialhjelp (Sotjl. i NAV kap 4)

Kommunale tjenester forts

Opphold i helseinstitusjon (sykehjem) (korttid-
langtid)

- Ventevedtak sykehjem (lokale kriterier)
- Rett til Individuell plan
- Rett til fastlege
- Legevaktordning
- Fysioterapi
- Habilitering, rehabilitering
- Medvirkning (ikke plikt) til feks omsorgsbolig

Diverse

- Sandefjord kommune har vedtatt en såkalt godkjenningsmodell for private leverandører. Dette er vedtatt for tjenesten praktisk bistand og brukerstyrt personlig assistanse.
- Kreftkoordinator ikke lovpålagt

Spesialisthelsetjeneste med tidsfrist

- Rett til vurdering innen 10 dager fra mottatt henvisning - ved alvorlig eller livstruende tilstand kortere frist
- Hvis rett til nødvendig sp.helsetjeneste, gis en tidsfrist for start
- Fritt behandlingsvalg innen Norge, også innen EØS. Ble stanset: nå fritt behandlingssted fra 2023

Rett til kontaktlege

- Viktig for de med alvorlig og langvarig sykdom - kreft feks. Da har man rett til kontaktlege i spesialisthelsetjenesten.
- Spesialisthelsetj.lov § 2-5 c, jf pasient- og brukerrettighetsloven § 2-5 a
- Veileder fra Helsedir. 06/2016
- Fungerer dette?

Hjelpemidler

- Kommunen har ansvaret ved midlertidig behov og for korttidshjelpemidler til gratis utlån
- Behov av langvarig karakter - Hjelpemiddelsentralen i fylket
- Regler om dette i ftrl kap. 5 og 10

Andre ordninger

- Transportkuponger (TT) for personer med betydelige funksjonshemninger gjennom Fylkeskommunen
- Bostøtte gjennom Husbanken for privat boliger (OBS - omsorgsbolig er privat bolig)
- Ledsagerbevis - kultur

KLAGEREGLER

- Pbrl kap 7 - klage på vedtak, utførelse mm - 4 ukers klagefrist -
- Klagen sendes til den som har fattet vedtaket, eller utført tjenesten som ser på saken en gang til
- Hvis opprettholdelse - skal klagen sendes til Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen)

Andre klagemuligheter

- Pasient- og brukerombudet i fylket - man kan være anonym
- Man kan klage direkte til Statsforvalteren, men da går det lenger tid
- Statens Helsetilsyn
- Sivilombudsmannen
- Rettsapparatet

Kvalitetsforskriften 27.6.2003

- Skal sikre at personer som mottar pleie og omsorgstjenester i kommunen får ivaretatt sine grunnleggende behov med respekt for den enkeltes selvbestemmelse, egenverd og livsførsel

Verdighetsforskriften

12.11.2010

- Skal sikre at eldreomsorgen i kommunen tilrettelegges slik at man får en verdig, trygg og meningsfull alderdom
- Riktig og forsvarlig boform
- Variert og tilstrekkelig kosthold
- Normal døgnrytme, aktivitet
- Kunne bo sammen med ektefelle

Bruk av lokaliserings-og varslings-teknologi, pbrl § 4-6a

- Fra 2013 er det anledning til å benytte feks GPS til ikke-samtykkekompetent person, der dette anses som det minst inngripende tiltak i forhold til feks tilbakeholdelse i sykehjem.
- Det samme gjelder for varslings-teknologi
- Krever vedtak

Verge (tidligere hjelpeverge)

- Ny vergemålsloven 1.7.2013
- To typer mandat: økonomisk, personlig eller i sin alminnelighet (begge)
- Oppnevnes av Statsforvalteren (tidligere Fylkesmannen)
- Ektefellen som legalfullmektig eller som oppnevnt verge
- Alternativ til verge: Fremtidsfullmakt eller alminnelig fullmakt, eller betalingsoppdrag

Fremtidsfullmakt

- Nyttig
- Men; kan ikke opprettes hvis personen åpenbart ikke skjønner hva dette dreier seg om
- Samme formkrav som til testament med to vitner som må bekrefte at fullmaktsgiver er klar og orientert
- Regler i vgml § 78 ff

TESTAMENT

- Ny arvelov § 41 (tidl § 62) om ugyldige testamentariske disposisjoner pga av demens e.l, jf vilkåret "klar og orientert"
- Men: ikke hvis det klart fremgår at testator ønsket dette før sykdommen
- Den som bestrider et testament, har bevisbyrden for at testator ikke "var klar og orientert"
- Skifteloven og arveloven nå en lov

Kjekt å vite - diverse

- Underholdsplikt vs omsorgsplikt (ekteskapsloven § 38)
- Institusjon vs omsorgsbolig
- Vederlagsforskriften for beregning av betaling i institusjon
- Særskilt ligning – skatteloven § 2-12, b
- CoVid-19 og smittevernregler, besøksforbud, isolasjon, smittesporing

Takk for meg

Kjersti Harnes, jurist